

R e s p u b l i c a

K událostem v Č e s k o s l o v e n s k u .

Poznámka Josefa Lehoty z rozhlasu Svobodná Evropa k okupaci Československa v r. říj 1968. Jakou politickou sílu mělo československé demokratické hnutí ukázal nejlépe už samotný fakt, že mohlo být zastavené jen násilím zvenku, ale vůbec ne nějakým pučem z vnitřku. V československém polednovém vývoji nehrála úlohu nějaká domácí reakce, údajná pravice a pod. a kdo by hledal nějakou generálskou juntou a vojenské spiknutí, musel by zřejmě svůj zrak laskavě obrátit za hranice Československa.

Další poznámku komentuje Milan Schulz. K ní citát z resoluce, který k událostem v Chile vydali českoslovenští zaměstnanci sekretariátu Mezinárodního svazu studentů v Praze: "Žádnými represáliemi a terorem však reakce nemůže zastavit a zlomit sílu lidu, který už jednou poznal skutečný hospodářský a sociální pokrok." Takový výrok je třeba v Československu jen uvítat.

Zaznamenejme na tomto místě protest, který zaslala do Prahy západoněmecká pobočka organizace Amnesty International. Uvádí se v něm jak referuje západoněmecký deník "Die Welt" některá čísla. Jen od června 1971 do června r. 1972 bylo zatčeno v Praze 645 lidí a v Čechách dalších 522 lidí z politických důvodů. Bylo provedeno 1.800 domovních prohlídek. Student fyziky Ladislav Mravec byl v roce 1971 vyloučen ze studia a byl odsouzen k 19 měsícům vazby za to, že v r. 1967 předal poštovým kolegům požadavky stávkujících pražských vysokoškoláků. Zpráva Amnesty International uvádí znovu příklady, kdy akademičtí vzdělání nemohou z politických příčin vykonávat povolání odpovídající jejich kvalifikaci. Musí se živit jako průvodčí na tramvaji, jako hřbitovní zahradníci a pod.

A ještě pohled d o jiného západního listu. Americký deník "New York Times" přináší z Tel-Avivu zprávu, že úřadující předseda izraelské vlády Jigal Alon, Golda Meirová je jak známo na cestě po záp. Evropě, vyslovil před jeruzalémským parlamentem ~~náxxx~~ vážnou domněnku, podle níž se mohl páteční arabský únos izraelských vystěhovalců v rakouské pohraniční stanici odehrát jen v tiché domluvě s Československem. Alon konstatoval, že únosci přijeli do Rakouska z Československa se zbraněmi a municí, při čemž je známo jak ostré pohraniční prohlídky provádí právě Československo. Dodal: "A tu vzniká vážná otázka, zda někdo neměl zájem nevidět či alespoň přivířit jedno oko nad terorem vzešlým z temných příčin". Úvodník pak upozorňuje na to, že v Izraeli roste podezření, že ve východní Evropě stále více promíjejí arabským teroristům jejich postup, ba že snad dokonce v NDR zřídila organizace Al-Fatáh výcvikový tábor. Podezření z účasti Československa, píše dále list při posledním teroristickém aktu vyslovila již řada novinářů, ale Jigal Alon byl první, kdo to řekl oficiálně.

List francouzských komunistů "L'Humanité" vznesl domněnku, že jde o protisovětskou provokaci. Prý reakční arabské síly a jejich imperialističtí rádcové se snaží narušit svazky mezi Sovětským svazem a arabskými národy. Ať už je tomu jakkoliv o činnost světu prospěšnou se zcela jistě nejedná. Ještě štěstí, je možno dodat, že československý vlakvedoucí, který byl při útoku postřelen se podle rakouských zpráv zotavuje a bude snad ještě v tomto týdnu propuštěn z nemocnice.

Vojenský rozpočet U S A .

Americký senát v pondělí schválil v 9 denní debatě výdaje na nákup vojenského materiálu a na vojenský výzkum Spojených států v celkové sumě 20 miliard a 900 milionů dolarů. Je to méně jak žádala vláda, ale podstatně více jak by se podle liberálů v americkém senátě mělo na tento cíl vynaložit. E Vcelku se dá povědět, že prezident Nixon žádal víc na obranu, jak je ochotný odhlasovat Kongres, který má v obou svých komorách demokratickou většinu. Zápas o výdaje na obranu zvýrazňují hospodářské problémy země. President a jeho vláda jsou přesvědčeni, že v důsledku opatření proti inflaci, nesmí snížit obranyschopnost Spojených států. Kongres, který není proti tomuto postulátu, nechce, aby se rozpočtové úspory daly obraně na úkor sociálních zařízení. Zdůraznil spíš nutnost odstranění plýtvání jímž se podle názoru některých členů Kongresu vyznačuje národní obrana země. Odhlasovaných necelých 21 miliard se použije na nové obranné systémy a na vojenský výzkum. To je pravda za předpokladu, že se společný výbor

Senátu a Poslanecké sněmovny na tom definitivně ushodnou. Nakolik Poslanecká sněmovna odhlasovala podobný zákon, ale s více odchylkami ve výšce výdajů i v jednotlivých položkách. Jinak celkový rozpočet na americkou národní obranu je skoro 80 miliard dolarů ročně.

Senát se dohodl na tom, že se prvé ponorky typu "Trident" = Trojzubec, mají zkonstruovat už v r. 1978 a ne až v r. 1980. Tyto dva roky představují totiž v penězích rozdíl 885 milionů dolarů, které chtěli liberálové v Senátě ušetřit, kdyby se zvolil pozdější termín. Deset "Tridentů", které začnou brázdit moře už v r. 1978 budou podivohadná podmořská plavidla. Mají být tak zkonstruovaná, že je nebude moci nalézt a rakety namontované na palubě budou moci zasáhnout jakýkoliv cíl na světě, prakticky z pobřežních vod USA. Háček je jen v tom, že budou drahé. Jen jedna bude stát 1 miliardu 300 milionů dolarů. Jiné výdaje v rámci tohoto zákona se týkají především nových typů strategických letadel jakož i konstrukce čtvrté nukleární mateřské letadlové loď.

Senát současně odhlasoval, že americké branné síly v zahraničí, které představují nyní téměř 500.000 mužů třeba snížit do konce roku 1975 o 100.000. Tato otázka narazí pravděpodobně při společné schůzi obou komor na největší překážku. Poslanecká sněmovna se při hlasování o vojenských nákladech v červenci postavila proti jakékoliv redukci amerických branných sil v zahraničí. Tato doložka byla Senátem schválena s vysvětlením, že se americké jednotky stáhnou jen z jihovýchodní Asie, Pacifiku a ne ze západního Německa.

Bulharské námluvy s E H S.

Radio BBC hlásí, že se tak stalo na oficiální žádost, kterou rumunská vláda předložila předsedovi Rady ministrů Evropského společného trhu. Tak tomu bylo v případě Rumunska. Tento postup se považuje za projev uznání Evropského společenství Rumunskou vládou.

Bulharsko však v úsilí získat obchodní výhody se neobrátilo přímo na vedení Evropského společného trhu. Místo toho požádalo Francii, aby tlumočila jménem sofijské vlády bulharské přání. Francie požádala, aby se bulharskou žádostí zaobíral výbor stálých zástupců Společného trhu. Očekává se, že to výbor učiní v několika málo dnech. Některé členské země EHS nejsou však spokojené s formou, jakou se předkládá bulharská žádost. Nelíbí se jim, že Bulharsko místo, aby se obrátilo přímo na EHS, dělá tak prostřednictvím Francie. Některým zemím se nelíbí, že se Francie uválila vystupovat jako sprostředkovatel. Bulharské rozhodnutí má zřejmě původ v nedávné návštěvě francouzského předsedy vlády Pierre Messnera v Sofii. Bulharští představitelé zřejmě připomenuli premierovi Messnerovi, že se ucházejí o všeobecné obchodní preference v duchu konference Spojených národů o obchodě a rozvoji. O jejich žádosti bude nyní rozhodovat Evropský společný trh.

Oslavy založení Č L R.

Honkongský dopisovatel amerického deníku "New York Times" píše k oslavám založení Čínské lidové republiky. Připomíná, že už potřetí za sebou chyběl mezi oficiálními hosty muž č. 1 Mao-Tse-Tung, který v roce 1949, ~~kteř~~ na náměstí Nebeského klidu v Pekingu vynásil vznik nového státu. Někteří znalci čínské politické scény snaží jeho absenci vysvětlit nesrovnalostmi ve vedení Čínské komunistické strany i přesto, že po nedávně skončeném X. sjezdu strany, vedení KS tuto jednotu veřejně manifestovalo okázalým způsobem před veřejností. Nepřítomnost Mao-tse-tunga rovněž způsobuje nejasnosti kolem nástupce jeho, po známé aféře s Maršálem Lin-piao, který prý se měl pokusit spáchat na Maa atentát. A nakonec se říká, že ministerský předseda Čou-en-laj také ještě nedostal plné Maoovo svolení k provádění nové politiky. Vysvětlení, která se nabízejí je mnoho píše dopisovatel amerického deníku, žádné z nich však není nparosto přesvědčivé. Nová zahraniční politika jejímž cílem je vyvést Čínu z politické izolace je namířena především proti Sovětskému svazu. Tak to alespoň často tvrdí sovětské sdělovací prostředky. V Číně často hovoří o nebezpečí ze severu a mají na mysli sovětské jednotky umístěné v Mongolsku. Čou-en-laj se o sovětském nebezpečí rozsáhle rozhovořil na X. sjezdu strany, koncem letošního srpna. Na adresu Moskvy tehdy ~~prohlásil~~ prohlásil: "Musíte nám přeložit pravdivý důkaz vašeho úsilí o zmírnění napětí, na př. proč nestáhnete své jednotky z Mongolska a Československa.

Jak to vlastně vypadá na společných sovětsko-čínských hranicích. Následuje příspěvek Josefa Chmelaře z rozhlasové stanice Svobodná Evropa.

Situace na so v ě t s k o - ě í n s k ý c h h r a n i ě í c h .

~~xx~~ Rozdíl jež charakterizuje dnešní rozdělení územní ČLR je to rozdíl mezi provinciemi a autonomními oblastmi. Čína má podle oficiálního označení 22 provincií, kromě toho má Čína celkem 5 autonomních oblastí. A ty všechny shodou okolností leží ve sporných oblastech. Ujgurská autonomní oblast hraničí se sovětským Kazachstanem, Vnitřní Mongolsko s Mongolskou lidovou republikou stejně jako Muslimská oblast Ning-sia. Čuangská autonomní oblast Kuang-si sousedí se Sov. Vietnamiem a portugalskou zámořskou državou Macao. A konečně Tibet přiléhá k Indii, Nepálu a Bhútánu a jehož hranice Peking považuje za dosud nevyřešené koloniální dědictví minulosti. A když už se zmiňujeme o Tibetu zaznamenejme aspoň krátce, že se duchovní vůdce, hlava lamaismu dalajláma zdržuje od porobení země čínskou armádou v Indii a nastupuje právě cestu po několika zemích západní Evropy. Přijel nejdříve do Švýcarska, kde žije od začátku padesátých let několik tisíc tibetských uprchlíků. Ovšem dalajlámovu cestu stíží od počátku postoj některých západoevropských vlád, kde se obávaly komplikací s Pekingem a daly mu vízum teprve tehdy, když se zavázal, že jeho cesta bude nepolitická. Tibetští exiloví politici zjišťují už delší dobu zmírnění kursu v Číně s velkou pozorností. Některé kruhy kolem Dalajlámy, patří k nim na př. jeho bratr Ton-duk se domnívají, že nastal čas navázat na přerušovaný dialog s Pekingem. Radikální menšina kolem časopisu "Tibet Tribune" je toho názoru, že se za obnovení tibetské autonomie musí bojovat se zbraní v ruce, že je nutno požádat vlády na Tchajwanu a Sovětském svazu, aby osvobodovacímu hnutí poskytly podporu. Právě existence těchto radikálů nevhodně zatěžuje vztahy mezi dalajlámou a indickou vládou. Umírnění politici vycházejí z přesvědčení, že se Maovi a jeho armádě podařilo Tibet podrobit, ale že to čínskou vládu stojí stále mnoho peněz a že se i v Pekingu dojde k přesvědčení, že je lépe uzavřít s bývalými politickými vůdci v Tibetu kompromis. Neboť jak život sám několikrát dosvědčuje není v Pekingu o překvapující obraty nouze.

P o s l e d n í v ý v o j v Č h i l e .

Příspěvek newyorské redakce. Situace v Chile se pomalu normalizuje. V pátek se otevřely nižší a střední školy, jež byly zavřené od srpna v důsledku stávků. Nastoupili do práce i dělníci i když vojenská junta v prohlášení zrušila 200 % zvýšení mezd slíbenou bývalým marxistickým prezidentem Allendem. Zrušení zvýšení mezd má být podle vyhlášení pouze přechodné. Je to první významější opatření hospodářského charakteru vojenské vlády. Allende nařídil 200 % zvýšení mezd, aby alespoň částečně vyrovnal důsledky inflace, která za poslední rok marxistického šafářství zazaamenala 300 % zvýšení. Zvýšení mezd by bylo inflační křivku vyneslo ještě do větší výšky. Generál Oskar Pinochet, který je v čele chilské vlády prohlásil, že hospodářská rekonstrukce bude těžká. Že bude třeba si utáhnout opasky, a on prý bude první kdo si ppasek přitáhne.

Svrhnutí marxistického režimu v Chile zatřásl levicí v celé Latinské Americe. Castro to v pátek přiznal veřejně v Havaně. O puči, který trval tři hodiny řekl, že svrhnutí Allendeho režimu ovlivní vztahy mezi zeměmi Latinské Ameriky. "Nechci zapírat" řekl doslova "že se mnozí lidé lekli". Zřejmě se lekli i na Kubě, ale i jinde a především v Panamě, kde vojenský režim měl donedávna úzké vztahy s levicí. Užší ~~xxxxxxxxxxxx~~ než kterýkoliv jiný z latinsko-amerických států. Ale na překvapení, panamská vláda se poponáhlela a hned bez velkého křiku uznala novou vojenskou vládu v Santiagu, napříek tomu, že panamský diktátor generál Torichos, byl jediný z jihoamerických diktátorů, který ~~xxx~~ odsoudil násilné sesazení Allendeho režimu v Chile. Iž když on sám se v r. 1968 odstraněním demokratického presidenta Arriase zmocnil vlády. Podle zpráv se měli panamská a chilská vláda dohodnout na tom, že levičáři, kterří našli útulek na panamském velvyslanectví v Santiagu dopraví do takových zemí jako Kuba či Mexiko. Kromě toho se panamská garda okamžitě postarala o ochranu jediné dcery generála Pinocheta, která je vdaná za panamského inženýra. Pochopitelně taková nápadná spolupráce, mezi silně protimarxistickou chilskou vládou a panamskou vládou, musí u panamských levičářů vyvolat znepokojení.

Z Castrové páteční řeči vyplývá, že kubánský diktátor se dává znovu na radikální kolej. Zřejmě opouští tezi, hláсанou pod tlakem Moskvy - komunismus může přijít k moci i legálními prostředky. Vyjádřil však, že Kuba má povinnost aby byla rádcem a pomocníkem národů Latinské Ameriky což však není zasahováním do vnitřních záležitostí těchto zemí.

Ž i d é odcházejí z S S S R.

Americká agentura UPI přinesla zprávu o tom, že sovětské úřady umožnili v září 3.600 občanům židovského původu odejít do Izraele. To je nový rekord. To je o 50 osob více než v doposud nejúspěšnějším měsíci říjnu loňského roku. Mezi nově příchozími je 1.000 dětí a řada lidí s vyšším a vysokým vzděláním. Očekává se, že ko konce roku bude vystěhovalecké vizum vydáno 30-35.000 osob. Loni to bylo 32.000.

D a j a n chce vyjednávat.

Izrael informuje nyní veřejnost o t.zv. plánu ministra Moše Dajana, který prý hodlá za své letošní návštěvy Spojených států informovat a předložit americkému ministru zahraničí Kissingerovi alternativní návrh jak vyřešit otázku obsazené Sinaje. Část veřejnosti považuje Dajanaův plán za novou iniciativu, jiní ho odbývají jako volební manévř. Izraelský ministr obrany volně navazuje na neúspěšnou iniciativu bývalého amerického ministra zahraničí Rogerse, který navrhoval v létě 1971, aby se izraelské vojenské jednotky ztáhly z východního břehu Suezského průplavu a dovolili egyptským policejním oddílům na taktov vyprázdněném území vykonávat pořádkovou službu. Tekrtá ovšem bylo i v Egyptě několik tisíc sovětských poradců, kteří obsluhovali raketové základny a koordinovali činnost egyptského letectva. Při náhlém překročení Suezského průplavu oddíly egyptského vojska, hrozilo tehdy nebezpečí nového arabsko-izraelského konfliktu, při němž mohli být tito poradci i zadrženi. V minulém roce prezident Sadat poslal část a to větší část těchto poradců domů. Situace se podle Dajana radikálně změnila. Nyní by izraelské jednotky mohly dokonce ustoupit hlouběji do vnitrozemí. Zhruba do poloviny Sinajského poloostrova. Ponechali by se pouze kontrolu nad leteckou základnou Bri-ka-f-ka-fa a těžili by ropu spolu s italskými naftovými společnostmi v polích kolem Abu-Rodejzu.

Možnost uvolnění v S S S R.

Autorem komentáře je Hans Lindemann z radia Deutschlandfunk.

Ve svém otevřeném dopise Andreji Sacharovovi zastává Pisarev stále ještě názory, že nejúčinnější zbraní Západu, není nákladný vojenský potenciál, nýbrž jeho hospodářská převaha. Pochybuje však o tom, že Západ bude s to svou hospodářskou spoluprací s Východem, dosáhnout i když jen nepatrně jistého ocenění lidských práv v Sovětském svazu a nebo větší svobodu pro každého jednotlivce. Samozřejmě, že se obchodem nechce kapitalismus nějakými zadními dvířky vrátit do východní Evropy. Podle mého názoru může Sovětský svaz zvládnout své průmyslové a zemědělské potíže a Západ se může na jejich řešení podílet jen v tom případě, začne-li Moskva s vnitřními reformami. Sovětský svaz si musí osvojit nové metody technologie, managementu řízení a rozdělování statků a tyto věci nelze oddělit od svobodného vyjadřování názorů, protože nemohou-li se spisovatelé a umělci svobodně projevit, pokračuje Pisarev nemohou ani zlepšovatelé zlepšovat a ředitelé řídit. Pisarev, který plynně hovoří sedmi jazyky, včetně ruského, se ~~xxx~~ ~~xxvix~~ dlouhá léta zabýval problematikou Sovětského svazu a proto je také přesvědčen, že radikální změna způsobu jakými Sovětský svaz upravuje své vnitřní záležitosti, by jako předpoklad dalších kroků k uvolnění napětí vyvolala pravý opak. Pisarev napsal svůj otevřený dopis Sacharovovi proto, že ví, že pokusy o přemostění mezi dvěma nepřátelskými ideologiemi jsou velmi pracné, protože odmítá uvolnění, kterého by se dosáhlo na zádech utlačovaných.

Oficiální sovětská místa už Pisarevovi nepřímou odpověděla. Leonid Brežněv ve svém projevu v Sofii a Taškentu a kde prohlásil, že další sovětské ústupky jak by si to mnozí na Západě přáli nepřicházejí v úvahu. I ostrá reakce Moskvy na odmítnutí amerického Kongresu neposkytnout Sovětům doložku o nejvyšších obchodních výhodách nijak neneznačuje, že by chtěli začít s vnitřními reformami.

Ať už byly výzvy Bolla a Grasse ve kterých se zasazovali za svobodu jednotlivce jekkoliž důležité, nad slovy Samuela Pisara se zamýslí nejraději přední funkcionář v Sovětském svazu, protože Pisar má velké slovo přes prostředkování statků a obchodů pro Sovětský svaz.